

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 103/2010-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. marca 2010 predbežne prerokoval sťažnosť F. K., T., zastúpenej advokátom JUDr. M. R., Advokátska kancelária, Ž., vo veci namietaného porušenia základných práv zaručených čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 183/2009 a jeho rozsudkom v tomto konaní z 8. septembra 2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť F. K. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. januára 2010 doručená sťažnosť F. K., T. (ďalej len „sťažovateľka“), v ktorej namieta porušenie základného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy, základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva

na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 183/2009 a jeho rozsudkom v tomto konaní z 8. septembra 2009.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka vystupovala od 4. novembra 2002 v procesnej pozícii navrhovateľa v konaní vedenom pred Okresným súdom Čadca (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 10 C 421/2002, ktorého predmetom bola neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej 22. mája 2002 medzi sťažovateľkou ako predávajúcou a R. D. a A. D., obaja bytom T. (ďalej len „odporcovia“), ako kupujúcimi. Predmetom kúpnej zmluvy bol prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Sťažovateľka tvrdila neplatnosť tejto zmluvy z dôvodu, že ju podpísala jej dcéra *„bez akéhokoľvek udelenia plnomocenstva... na tento právny úkon“*.

Okresný súd rozsudkom č. k. 10 C 421/2002-54 z 26. februára 2004 žalobný návrh sťažovateľky zamietol, keď po vykonaní dokazovania dospel k záveru, že sťažovateľka a jej dcéra *„využili neznalosť práva účastníkov a nevyklúčujúc aj úmysel, aby dcéra navrhovateľky získala všetky nehnuteľnosti a preto konala v mene navrhovateľky pri podpísaní predmetnej zmluvy bez toho, aby doložila plnomocenstvo. Súd je toho názoru, že skutočne v konkrétnom prípade vzhľadom na výsledky vykonaného dokazovania vyhlásenie takejto zmluvy za neplatnú, keďže všetci účastníci boli oboznámení s obsahom všetkých navzájom uzavretých zmlúv bolo by v rozpore s dobrými mravmi v zmysle ust. § 3 Obč. zákonníka.“* Okresný súd totiž zistil, že s napadnutou kúpnu zmluvou súvisí iná kúpna zmluva, pri uzavretí ktorej vystupovala dcéra sťažovateľky spoločne s jej manželom ako kupujúci a odporcovia ako predávajúci, pričom obe kúpne zmluvy mali za cieľ zosúladiť právny stav vedený v katastri nehnuteľností so stavom, v akom si vzájomne obe strany svoje pozemky pokojne užívali po zámene uskutočnenej začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia.

Na základe odvolania sťažovateľky krajský súd uznesením č. k. 5 Co 340/2004-73 z 5. apríla 2005 zrušil rozsudok okresného súdu z dôvodu neúplného zistenia skutkového stavu potrebného pre zistenie rozhodujúcich skutočností a z dôvodu nesprávneho právneho

posúdenia veci a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd konštatoval, že sporná kúpna zmluva je absolútne neplatná, pričom okresný súd sa týmto problémom vôbec nezaoberal.

Okresný súd po doplnení dokazovania rozsudkom č. k. 10 C 421/2002-117 z 8. augusta 2006 opätovne žalobný návrh sťažovateľky zamietol. Okresný súd spochybnil nepravosť podpisu predávajúcej na kúpnej zmluve s poukazom na skutočnosť, že *„ide o podpis, ktorý je overený príslušným orgánom a je teda dôkazné bremeno na navrhovateľke resp. žalobníčke, aby svoje tvrdenie preukázala. Žalobníčka však takýto dôkaz nepredložila.“*. Okresný súd ďalej vychádzal z názoru, že *„na strane žalobníčky nie je naliehavý právny záujem na vyhlásení kúpnej zmluvy za neplatnú, pretože z obsahu ďalších dôkazov mal súd preukázané, že písomná zmluva bola iba faktickým písomným potvrdením stavu pred 30-tich rokov, kedy na základe ústnej dohody medzi navrhovateľkou a odporcami došlo k záмене parciel... Od tejto zámeny boli nehnuteľnosti účastníkmi zámeny oplotené, v takomto stave užívané a teda, ak by bolo pravdivé tvrdenie žalobníčky, že nemala úmysel a záujem svoju nehnuteľnosť zameniť počas celej doby, ako podľa zámeny nehnuteľnosti boli užívané, by bola namietala a domáhala sa svojho vlastníckeho práva k zamenenej nehnuteľnosti“, k čomu však počas celého uvedeného obdobia nedošlo. Podľa okresného súdu každý z účastníkov zmluvy nadobudol ním užívanú nehnuteľnosť do vlastníctva vydržaním, „pretože jednoznačne úmysel smeroval k nadobudnutiu vlastníctva, nie iba k stavu užívania“.*

Na základe odvolania podaného sťažovateľkou krajský súd uznesením č. k. 5 Co 495/2006-142 z 22. januára 2008 napadnutý rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd znovu zdôraznil, že sporná zmluva je absolútne neplatná, pričom k pochybnostiam okresného súdu o nepravosti podpisu na strane predávajúceho uviedol, že *„prvostupňový súd sa však nevysporiadal s tvrdením navrhovateľky, že ona predmetnú zmluvu nepodpísala, keď túto zmluvu podpísala jej dcéra V. G., ktorej Matričný úrad v T. chybne overil podpis podľa občianskeho preukazu navrhovateľky a o tejto skutočnosti boli uzrozmene aj odporcovia, nakoľko boli v ten istý deň overovať podpisy na kúpnych zmluvách“.*

Okresný súd v rámci ďalšieho objasňovania skutkového stavu veci zistil, že od 24. januára 2006 je v katastri nehnuteľností ako vlastník nehnuteľnosti tvoriacej predmet spornej kúpnej zmluvy vedená dcéra odporcov, ktorá vlastnícke právo nadobudla na základe darovacej zmluvy od svojich rodičov. Okresný súd rozsudkom č. k. 10 C 421/2002-163 z 10. decembra 2008 sťažovateľkin návrh opätovne zamietol. Hlavným dôvodom zamietnutia žaloby bola absencia naliehavého právneho záujmu sťažovateľky na vyslovení neplatnosti kúpnej zmluvy podľa § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“). Okresný súd dôvodiac judikatúrou všeobecných súdov v podobných veciach uzavrel, že naliehavý právny záujem sťažovateľky nie je daný, pretože medzičasom došlo k prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti tvoriacej predmet kúpnej zmluvy na osobu odlišnú od odporcov, čo má za následok, že ani prípadné vyslovenie neplatnosti kúpnej zmluvy by nebolo spôsobilé dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností.

V uvedených súvislostiach okresný súd poukázal na doplnenie právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom súdnom poriadku a v zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „katastrálny zákon“) po novelizácii vykonanej s účinnosťou od 15. októbra 2008 (§ 44a a § 159a OSP a § 34 ods. 2 katastrálneho zákona), ktorá umožnila vyznačenie právneho stavu v katastri nehnuteľností *„takého, aký bol v čase pred právnym úkonom, o ktorého neplatnosti rozhodol súd a to – za zákonom stanovených podmienok i vtedy, ak medzitým právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou“*. Keďže však dcéra odporcov nadobudla darovaním vlastnícke právo k nehnuteľnosti v čase, keď v katastri nehnuteľností nebola vykonaná poznámka o prebiehajúcim konaní vo veci neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorou nadobudli vlastnícke právo k neskôr darovanej nehnuteľnosti budúci darcovia (odporcovia), okresný súd uzavrel, že sťažovateľkou *„navrhované rozhodnutie súdu by voči nej ako tretej osobe (proti dcére odporcov, pozn.) nemohlo byť záväzným... a nemohlo by preto byť ani rozhodnutím, na základe ktorého by bolo možné vyznačiť pôvodný stav zápisu v katastri nehnuteľností, jestvujúci pred sporným právnym úkonom...“*.

Sťažovateľka napadla rozsudok okresného súdu aj po tretíkrát odvolaním, o ktorom však krajský súd rozsudkom z 8. septembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 183/2009 rozhodol tak, že napadnutý rozsudok okresného súdu v zamietajúcom výroku potvrdil. Krajský súd využil ustanovenie § 219 ods. 2 OSP a stotožnil sa s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. Zhodne s okresným súdom poukázal na nové právne skutočnosti (darovanie nehnuteľností odporcami ich dcére).

Sťažovateľka v sťažnosti doručenej ústavnému súdu označila rozsudok krajského súdu z 8. septembra 2009 za arbitrárny, *„nakoľko súd sa odchýlil od rozhodnutí všeobecných súdov v SR, keď návrh navrhovateľky na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorú účastník – predávajúci nikdy nepodpísal a následne došlo k ďalšiemu prevodu na tretiu osobu, považuje za platnú. Krajský súd týmto svojim rozhodnutím sám negoval svoje predchádzajúce rozhodnutia, kde už vyslovil záväzný právny názor, že pokiaľ sťažovateľka nepodpísala predmetnú kúpnu zmluvu, ide o absolútne neplatný právny úkon.“*. Keďže sťažovateľka *„uvedenú kúpnu zmluvu vlastnoručne nepodpísala, neprejavili tým vlastnú vôľu, že zmluvu chce uzatvoriť a táto zmluva je absolútne neplatná. Na základe takéhoto určenia absolútnej neplatnosti zmluvy, je potom automaticky následne neplatná každá iná zmluva nasledujúca po tejto zmluve.“*

K argumentácii konajúcich súdov založenej na zmene právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom súdnom poriadku i v katastrálnom zákone sťažovateľka uviedla, že k darovaniu *„došlo už v 2005, teda takmer 3 roky pred novelou zákona, o ktorú súd opiera svoje dôvodenie. Sťažovateľka si teda nevie vysvetliť, na základe akého zákona mohla túto poznámku dať v roku 2005 zapísať.“*

Sťažovateľka ďalej tvrdí, že *„postupom súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom, nakoľko jej nebolo nikdy doručené vyjadrenie odporcov v 1/ a 2/ rade k jej odvolaniu, zo strany súdu nebola doručená ani výzva, či súhlasí alebo nesúhlasí s rozhodnutím súdu bez nariadenia pojednávania a ani odvolací súd žiadnym spôsobom neoznámil sťažovateľke resp. jej právnemu zástupcovi termín vyhlásenia rozsudku. Krajský súd v Žiline taktiež nerozhodol ani o tej časti odvolania sťažovateľky, v ktorom žiadala, v prípade potvrdenia rozhodnutia prvostupňového súdu, pripustiť dovolanie. Taktiež*

sťažovateľka namieta porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu, či už v konaní prvostupňového alebo aj odvolacieho súdu.“

V závere sťažnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal po meritórnom prerokovaní jej sťažnosti tento nález:

„Základné právo sťažovateľky F. K., T. uvedené v čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2, a čl. 6 ods. 1 Dohovoru bolo postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod č. k. 5Co 183/2009 porušené.

Ústavný súd zrušuje rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 5Co 183/2009 zo dňa 8. 9. 2009 a vec vracia súdu na nové konanie.

Krajský súd v Žiline je povinný zaplatiť sťažovateľke finančné zadosťučinenie vo výške 1.500,- eur, do dvoch mesiacov od doručenia nálezu.

Krajský súd v Žiline je povinný zaplatiť sťažovateľke trovy konania z titulu právneho zastúpenia na účet JUDr. M. R., advokáta, vo výške (2 úkony á 120,23 eur + 2x réžijný paušál á 7,21 eur), ktoré je Krajský súd v Žiline povinný uhradiť do 2 mesiacov od doručenia nálezu.“

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone.

Z citovanej právnej normy vyplýva povinnosť ústavného súdu preskúmať sťažnosťou namietané právne významné konanie orgánu verejnej moci iba v rozsahu určenom sťažovateľom v sťažnostnom petite. Ústavný súd nesmie takto vymedzený rozsah prekročiť.

Z formulácie sťažnostného návrhu obsiahnutého v závere predloženej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka tvrdí porušenie označených základných práv postupom krajského súdu pri rozhodovaní o ňou podanom odvolaní proti rozsudku okresného súdu. Na druhej strane však odôvodnenie sťažnosti i požiadavka na zrušenie rozsudku krajského súdu z 8. septembra 2009 naznačujú, že výhrady sťažovateľky smerujú predovšetkým proti rozhodnutiu odvolacieho súdu.

V prípade popísaného zistenia sa procesný postup ústavného súdu v rámci predbežného prerokovania sťažnosti štandardne orientuje na výzvu sťažovateľovi na odstránenie nesúladu odôvodnenia a petitu sťažnosti. V prejednávanom prípade však ústavný súd predbežne prerokoval sťažovateľkinu sťažnosť bez takejto výzvy, a dôsledne

vychádzajúc z charakteru jej sťažnostných námietok, ktorými zdôvodnila tvrdenie o porušení označených základných práv, podrobil prieskumu tak postup, ako aj rozsudok krajského súdu. Viedla ho k tomu požiadavka hospodárnosti konania, ktorej uplatnenie v tomto prípade prináša sťažovateľke v konečnom dôsledku širší záber prieskumu (nielen postup, ale aj rozsudok krajského súdu). V neposlednom rade ústavný súd zvolil uvedený procesný postup aj s ohľadom na rozhodnutie o predloženej sťažnosti v rámci jej predbežného prerokovania tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia v spojení s jeho odôvodnením. Inými slovami, doplnenie sťažnostného petitu na základe výzvy ústavného súdu by za žiadnych okolností nemohlo viesť k odlišnému rozhodnutiu o sťažnosti po jej predbežnom prerokovaní.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

K časti sťažnosti namietajúcej porušenie sťažovateľkinho základného práva na súdnu ochranu a jej práva na spravodlivé súdne konanie ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej o zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). Teda úloha ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní návrhu nespočíva v tom, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorého z práv alebo slobôd zaručených ústavou, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia. Ústavný súd teda môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenejšej pochybnosti javí ako neopodstatnený (I. ÚS 4/00).

Dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť je absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu i práva na spravodlivé súdne konanie sťažovateľka videla v právnom názore okresného súdu, ktorý si následne osvojil i krajský súd, podľa ktorého v prípade jej určovacej žaloby nebol daný naliehavý právny záujem podľa § 80 písm. c) OSP, pretože vyslovenie neplatnosti tejto zmluvy by nebolo spôsobilé privodiť zmenu zápisu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti tvoriacej predmet kúpnej zmluvy vzhľadom na stav ku dňu vyhlásenia prvostupňového rozsudku okresného súdu (§ 154 ods. 1 OSP), teda k 10. decembru 2008.

Podľa § 44a OSP účinného od 15. októbra 2008 účastník konania je oprávnený podať na príslušnej správe katastra nehnuteľností návrh na zápis začatia súdneho konania, v ktorom sa uplatňujú vecné práva k nehnuteľnostiam, alebo súdneho konania o určenie neplatnosti dobrovoľnej dražby.

Podľa § 159a OSP účinného od 15. októbra 2008 výrok právoplatného rozsudku o určení vecného práva k nehnuteľnosti, o neplatnosti právneho úkonu, ktorým sa nakladalo s nehnuteľnosťou, prípadne o určení neplatnosti dobrovoľnej dražby nehnuteľnosti je záväzný aj pre účastníkov zmluvy, ktorej sa týka návrh na povolenie vkladu vecného práva k dotknutej nehnuteľnosti a ktorý bol podaný v čase, keď v katastri nehnuteľností bola vykonaná poznámka o tomto súdnom konaní.

Podľa § 372p ods. 1 OSP na konania začaté pred 15. októbrom 2008 sa použijú predpisy účinné od 15. októbra 2008, ak nie je ďalej ustanovené inak.

Podľa § 34 ods. 2 katastrálneho zákona účinného do 14. októbra 2008 právo k nehnuteľnosti podľa § 1 ods. 1, ktoré vzniklo rozhodnutím súdu o neplatnosti právneho úkonu, sa do katastra nezapíše, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou.

Podľa § 34 ods. 2 katastrálneho zákona účinného od 15. októbra 2008 ak súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu alebo neplatnosti dobrovoľnej dražby, správa katastra vyznačí stav pred týmto právnym úkonom alebo pred dobrovoľnou dražbou; to platí aj vtedy, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou a ak je rozhodnutie súdu záväzné pre osoby, ktorých sa táto právna zmena týka.

Okresný súd i krajský súd citované ustanovenia interpretovali v okolnostiach sťažovateľkinho prípadu tak, že nevyužitie jej práva poznamenať do katastra nehnuteľností skutočnosť prebiehajúceho konania o neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorou sa nakladalo s nehnuteľnosťou, privodilo nespôsobilosť prípadného autoritatívneho konštatovania neplatnosti zmluvy zmeniť právny stav evidovaný v katastri nehnuteľností, a tak sťažovateľka nepreukázala naliehavý právny záujem vyžadovaný ustanovením § 80 písm. c) OSP.

Ústavný súd stabilne judikuje, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Skutkové a právne závery všeobecného súdu by mohli byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery všeobecného súdu boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

Podľa názoru ústavného súdu právny názor okresného súdu i krajského súdu vykazuje známky arbitrárnosti. Ústavný súd sa v tomto zmysle stotožňuje s argumentáciou obsiahnutou v odôvodnení sťažnosti, že ak k darovaniu nehnuteľnosti tretej osobe (dcére odporcov) došlo v roku 2005 (vklad do katastra nehnuteľností bol následne právoplatne povolený 24. januára 2006), nebolo možné od sťažovateľky požadovať, aby v tom čase

pre účely efektívnej a účinnej ochrany svojho vlastníckeho práva využila právo na poznamenanie prebiehajúceho sporového konania do katastra nehnuteľností. Citované ustanovenie § 159a OSP účinné od 15. októbra 2008 totiž pre záväznosť výroku o neplatnosti právneho úkonu, ktorým sa nakladalo s nehnuteľnosťou, pre tretie osoby vyžaduje, aby k zmene právneho stavu v prospech tretej osoby došlo v čase, keď už v katastri nehnuteľností poznámka o prebiehajúcom konaní o neplatnosti prvotného právneho úkonu bola zaevidovaná. V sťažovateľkinom prípade tak od nej okresný súd i krajský súd v podstate požadovali, aby v roku 2005, resp. v roku 2006 využila právo, s uplatnením ktorého boli spojené právne účinky poskytujúce jej vlastníckemu právu efektívnu a účinnú ochranu až na základe právnej normy účinnej od 15. októbra 2008. Takýto výklad a následná aplikácia citovaných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a katastrálneho zákona signalizujú samej osebe arbitrárnosť rozhodnutia okresného súdu i krajského súdu.

Na sťažovateľkin prípad teda bolo potrebné aj napriek zneniu ustanovenia § 372p ods. 1 OSP upravujúceho rýdzo procesné aspekty konaní začatých pred 15. októbrom 2008 aplikovať ustanovenie § 34 ods. 2 katastrálneho zákona v znení účinnom do 14. októbra 2008, a to práve s ohľadom na to, že rozhodujúci právny úkon (darovanie nehnuteľnosti odporcami ich dcére – tretej osobe) bol vykonaný v čase, keď sťažovateľka objektívne nemohla predvídať budúcu zmenu právnej úpravy. To malo za následok, že podmienky stanovené v hypotéze právnej normy obsiahnutej v ustanovení § 34 ods. 2 katastrálneho zákona účinnom od 15. októbra 2008 („... ak je rozhodnutie súdu záväzné pre osoby, ktorých sa táto právna zmena týka“) sťažovateľka nemohla vo väzbe na ustanovenie § 159a OSP objektívne splniť.

Arbitrárnosť právnych záverov všeobecného súdu však zakladá právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy len vtedy, ak zistená svojvôľa má súčasne za následok porušenie základného práva alebo slobody. Kumulatívne splnenie tejto druhej podmienky v sťažovateľkinom prípade však ústavný súd pri predbežnom prerokovaní jej sťažnosti vylúčil, pretože absenciu naliehavého právneho záujmu sťažovateľky na výsledku konania o neplatnosti spornej kúpnej zmluvy okresný súd i krajský súd konštatovali aj z iného dôvodu.

Okresný súd v odôvodnení rozsudku č. k. 10 C 421/2002-163 z 10. decembra 2008 v prvom rade svoj zamietavý výrok zdôvodnil absenciou naliehavého právneho záujmu sťažovateľky v dôsledku nespôsobilosti prípadného rozhodnutia o neplatnosti spornej kúpnej zmluvy privodiť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností bez ohľadu na už uvedené zmeny v právnej úprave. Okresný súd vychádzal z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 91/2006, podľa ktorého *„naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti nie je daný, ak sa práva k nehnuteľnosti dotýka ďalšia právna zmena v zmysle § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon)“*.

Citovaný právny názor najvyššieho súdu formulovaný ako ratio decidendi vychádzal z právneho stavu účinného do 14. októbra 2008, ktorý bol, ako to už ústavný súd uviedol, relevantný aj pre sťažovateľku pri ochrane jej vlastníckeho práva. Ústavný súd sa s týmto názorom stotožňuje a poukazuje aj na iné časti jeho zdôvodnenia. Predovšetkým v ňom najvyšší súd dôvodil, že *„určenie neplatnosti zmluvy nemusí znamenať, že účastník je nositeľom práva, ktoré mu malo v dôsledku zmluvy zaniknúť alebo že nie je nositeľom práva, ktoré mal zmluvou nadobudnúť, pretože právo mu mohlo zaniknúť na základe inej právnej skutočnosti, prípadne ho mohol nadobudnúť iným spôsobom. Ak súd rozhodne o tom, že zmluva o prevode nehnuteľnosti je neplatná, týmto deklaratórnym súdnym rozhodnutím sa teda spravidla neriešia všetky otázky sporu, predovšetkým s konečnou platnosťou otázka, komu nehnuteľnosť patrí.“*, a že *„ustáliť aké právne vzťahy na základe rozhodnutia o neplatnosti zmluvy nastali, môže vyvolať obtiaže. Správa katastra totiž nie je pri zázname do katastra oprávnená z predložených listín vyvodzovať ďalšie závery a tiež ani právna interpretácia významu rozhodnutí o neplatnosti určitej zmluvy nemusí byť jednoduchá. Vlastníkom nemusí byť osoba, ktorá bola prevodcom podľa neplatnej zmluvy, za stanovených podmienok (a tie mohli nastať) však dochádza k vydržaniu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Je tiež možné, že fyzická osoba, ktorá bola prevodcom, zomrela, že právnická osoba, ktorá bola prevodcom, zanikla (buď likvidáciou alebo bez likvidácie). Je možné, že nehnuteľnosť, ktorej sa zmluva týka, bola prevedená na tretiu osobu, že pozemok bol zlúčený do iného pozemku alebo rozdelený alebo stavba, ktorej sa zmluva týka, zanikla*

alebo bola prestavbou spojená s inou stavbou. V takýchto prípadoch je potrebné riešiť zložité právne otázky dôsledkov neplatnosti zmluvy a na to správa katastra nie je oprávnená. Autoritatívne tieto otázky môže riešiť zase iba súd. Z uvedeného je zrejmé, že určením neplatnosti zmluvy, sa obvykle spor nevyrieši, len sa posunie do inej roviny, a len žaloba na určenie vlastníckeho práva... povedie k základnému cieľu sporového konania, ktorým je úplné odstránenie sporu.“.

Ústavný súd tak dospel k záveru, že konajúce všeobecné súdy správne konšatovali absenciu naliehavého právneho záujmu sťažovateľky na vyslovení neplatnosti kúpnej zmluvy, keď v kontexte judikatúry najvyššieho súdu odlišili rozhodovanie o neplatnosti právneho úkonu od rozhodovania o existencii alebo neexistencii právneho vzťahu. V tejto časti rozsudok okresného súdu i sťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu nevykazujú žiadne známky arbitrárnosti. Sťažovateľka sama svojím žalobným petitom určila okresnému súdu i krajskému súdu predmet, o ktorom boli povinné rozhodnúť, a keďže ním bola neplatnosť kúpnej zmluvy, a nie určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti tvoriacej predmet zmluvy, konajúce súdy celkom správne opierajúc sa o stabilizovanú judikatúru plne aplikovateľnú pred 15. októbrom 2008 uzavreli, že v dôsledku darovania nehnuteľnosti tvoriacej predmet spornej kúpnej zmluvy spojeného s následným vkladom vlastníckeho práva v prospech tretej osoby by vyslovenie neplatnosti kúpnej zmluvy nemohlo privodiť zmenu údajov v katastri nehnuteľností v prospech sťažovateľky, a tak nebola splnená podmienka naliehavého právneho záujmu sťažovateľky podľa § 80 písm. c) OSP.

Krajský súd sa takto nedostal do rozporu so svojím právnym názorom o absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy vysloveným v skorších zrušujúcich uzneseniach, ako to tvrdila sťažovateľka, pretože zamietnutie určovacej žaloby pre nedostatok naliehavého právneho záujmu nie je vo svojej podstate vecným rozhodnutím o existencii alebo neexistencii právneho vzťahu. Právoplatné potvrdzujúce rozhodnutie krajského súdu v spojení so zamietavým rozhodnutím okresného súdu tak nie je meritórnym rozhodnutím o platnosti alebo neplatnosti kúpnej zmluvy z 22. mája 2002, ale len rozhodnutím o tom, že sťažovateľka neosvedčila splnenie podmienky nevyhnutnej na to, aby všeobecné súdy o jej určovacej žalobe mohli vecne rozhodnúť.

V časti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie tak ústavný súd pre nedostatok priamej súvislosti medzi týmito právami a namietaným rozsudkom krajského súdu sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

K rovnakému záveru ústavný súd dospel aj pri predbežnom prerokovaní časti sťažnosti, ktorou sa sťažovateľka domáhala vyslovenia porušenia jej základného práva na zákonného sudcu postupom a rozsudkom krajského súdu.

Sťažovateľka v predloženej sťažnosti neuviedla, v čom vidí porušenie svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy, hoci zákon o ústavnom súde v § 20 ods. 1 ako povinnú obsahovú náležitosť návrhu na začatie konania predpisuje jeho odôvodnenie.

Zo stabilnej judikatúry ústavného súdu je zrejmé, že za zákonného sudcu treba považovať sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady na výkon sudcovskej funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený na prejednanie konkrétnej veci v súlade s rozvrhom práce súdu (III. ÚS 116/06). Inak vyjadrené, zákonným sudcom je sudca (samosudca alebo člen senátu) miestne, vecne a funkčne príslušného súdu, ktorý má vo veci konať podľa rozvrhu práce prijatého v súlade so zákonom (pozri napr. I. ÚS 8/94, II. ÚS 15/96, II. ÚS 43/97, II. ÚS 47/99, III. ÚS 31/01).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúcej sa práv zaručených čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva, že zákonnosť súdu musí byť okrem iného založená na jeho zložení. Súd zriadený zákonom musí byť teda obsadený zákonným spôsobom (napr. rozsudok ESLP vo veci *Buscarini v. San Marino* zo 4. mája 2000).

Sťažovateľka žiadne námietky týkajúce sa vymedzených kritérií základného práva na zákonného sudcu v odôvodnení svojej sťažnosti nevzniesla a obmedzila sa iba na strohé konštatovanie, že „*namieta porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu, či už v konaní prvostupňového alebo aj odvolacieho súdu*“. Navyše ani obsah príloh predloženej sťažnosti žiadne nedostatky v postupoch oboch konajúcich všeobecných súdov, ktoré by mohli byť relevantné z pohľadu rešpektovania základného práva zaručeného čl. 48 ods. 1

ústavy, nesignalizuje. Preto i v tejto časti hodnotí ústavný súd predloženú sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú.

K časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namietala porušenie základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity jeho právomoci vyplývajúci z už citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy. Ak existuje iný súd, ktorý tam uvedeným právam a slobodám fyzickej osoby alebo právnickej osoby poskytuje ochranu, potom ústavný súd nemá právomoc konať.

Sťažovateľka tvrdila porušenie základných práv zaručených čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu ako súdu odvolacieho. Základnému právu vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom v prípade jeho porušenia odvolacím súdom je oprávnený ochranu poskytnúť najvyšší súd v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku – dovolaní, pretože ustanovenie § 237 písm. f) OSP zakladá prípustnosť dovolania proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým bola odňatá účastníkovi možnosť konať pred súdom. Ak teda sťažovateľka namieta, že *„jej nebolo nikdy doručené vyjadrenie odporcov v 1/ a 2/ rade k jej odvolaniu, zo strany súdu nebola doručená ani výzva, či súhlasí alebo nesúhlasí s rozhodnutím súdu bez nariadenia pojednávania a ani odvolací súd žiadnym spôsobom neoznámil sťažovateľke resp. jej právnomu zástupcovi termín vyhlásenia rozsudku“*, v prvom rade mala právo atakovať postup a potvrdzujúci rozsudok krajského súdu dovolaním. Tento záver vylučuje právomoc ústavného súdu zaoberať sa námietkami sťažovateľky o porušení jej základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom krajským súdom ako súdom odvolacím, preto v tejto časti ústavný súd sťažnosť odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

Napokon sa ústavný súd zaoberal aj tvrdým porušením základného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy. Ústavný súd k tejto sťažovateľkinej námietke uvádza, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavno-procesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy. V opačnom prípade by ústavný súd bol opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný

súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základným predpokladom na to, aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy (obdobne napr. II. ÚS 71/07, III. ÚS 26/08).

Keďže ústavný súd sťažnosť v časti pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru označeným rozhodnutím krajského súdu odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, odmietnutie ďalšej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namietala porušenie základného práva zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy, bolo už len nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotnoprávneho charakteru a ústavno-procesnými princípmi z perspektívy ich možného porušenia.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd už nezaoberal ďalšími požiadavkami formulovanými sťažovateľkou v sťažnostnom petite (primerané finančné zadosťučinenie, náhrada trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2010